

סדר ברכת הנהנין וז'

תשו

השכר עיקר ומברך עליו שהכל ופטר את המושקאט הואיל ובלעית המושקאט הוא על ידי השכר ובלעדו לא היה בולעו^מ:

(בא) ונגביל בעודו רמזב שהוא ראוי לאכילה מברכין עליו בורא פרי האדמה ולא בורא פרי העין לפי שאינו עיקר הפרי כי הוא שורש תחת הקרקע^מ וכן ונגביל יבש שעשה ממנו מרקחת מברכין עליו בורא פרי האדמה וכן בפלפלים יבשים שאף שנעשו ראויים לאכילה על ידי הרבש אין הרבש חשוב עיקר אלא מפל שהרי הוא בא להכשירים ולתקנם וכן בשמים שחוקים ומעורבים עם צוקער כמו שרגילים לכתוש ונגביל יבש ולערבו עם צוקער שקורין (מאגן פולווער) אף שאינן ראויים לאכילה כלל בפני עצמם אין הצוקער חשוב עיקר אלא מפל כיון שהוא בא להכשירים ולתקנם^מ:

(בב) כמה דברים אמורים במיני בשמים ותבלין שדרכם להאכל על ידי מינן דרבש או על ידי תערובת צוקער או דבר אחר שהן חשובין עיקר כגון ונגביל ופלפלין וצפורן וכיוצא בהם אבל מיני בשמים ותבלין שאינן דרכם להאכל אלא כשמתבלין בהם התבשיל ואז התבשיל הוא עיקר ואין האכילה נקראת על שם התבלין כלל וכאילו אינן עומדים לאכילה כלל כגון ציטווער וכיוצא בו אין שם פרי עליו ואף אם תיקנו והכשירו לאכילה כמות שהוא כמו שרגילין שצולין ציטווער ואוכלין לרפואה אין מברכין עליו אלא שהכל כיון שאין נומעין אותו על דעת לאכלו כלל אלא על דעת ליתנו כתבשיל ואין צריך לומר אם מנגנו דרבש או שעירבו עם צוקער^מ.

וכן השבת (שקורין עני"ס) והבמון (שקורין קימ"ל) הואיל ואין דרכם לאכול אלא להתנם כתבשיל למעט כלבר לפיכך אף כשבשלים בפני עצמם או אכלם חיין אינו מברך עליהם אלא שהכל נהיה בדברו^מ אבל כשצולין ונגביל לרפואה מברכין עליו בורא פרי האדמה כיון שנעשה ראוי לאכילה על ידי זה^מ:

פרק ז

על כל דבר שאין גדולו מן הארץ כגון כשר בהמה היה ועוף דגים וחלב וביניהם וכיצים מים ומלא ודבש מברכים שהכל נהיה בדברו. וכן כמרחין ופטירות (שקורין שוועמליך) אף שגדולם מן הארץ שמלחוחית הארץ הם גדלים על העצים ועל הכלים כיון שאין יניקתם מן הארץ אלא מן האויר אינם נקראים פרי האדמה ומברכין עליהם שהכל נהיה בדברו^מ:

(ב) וכן כל דבר שנשתנה לקלקול נשתנה ברכתו המיוחדת לו ומברכים עליו ברכה הכוללת שהוא שהכל נהיה בדברו כגון הפת שעיופשה ותבשיל שנשתנה צורתו ונתקלקל מעט אבל אם נתקלקל לגמרי עד שאינו ראוי לאכילה כלל אמילו על ידי הרחק אין מברכין עליו כלל וכן בפת שעיופשה^ג.

וכן יין שהחמיץ עד שבני אדם נמנעים לשתותו מפני חמיצותו מברכין עליו שהכל נהיה

מא וכו' בשוע"ר סי' רג סכ"ג וש"נ.

מב וכו' בשוע"ר סי' רג ס"ד וש"נ.

מג וכו' בשוע"ר סי' רג ס"ה וש"נ.

מד וכו' בשוע"ר סי' רג ס"ו וש"נ.

מה וכו' בשוע"ר סי' רג ס"ז וש"נ.

מז וכו' בשוע"ר סי' רג ס"ח וש"נ.

מח וכו' בשוע"ר סי' רג ס"ט וש"נ.

מט וכו' בשוע"ר סי' רג ס"י וש"נ.

בדבריו. ואם נעשה חומץ גמור הריינו שהוא חוק כל כך שכשמשליכים אותו על הארץ הוא מבעבע ומעלה רתיחות אין מברכין עליו כלל מפני שמוקו ואם עירבו במים עד שהוא ראוי לשתיה מברך עליו שהכל^ז:

(ג) וכן כל מיני פירות שבשלם במים ועשה מהם משקה ואפילו שבר שעורים מברכים עליו שהכל ולא בורא מיני מזונות הואיל והוא צלול ועומד לשתיה^ח:

(ד) יין שריחו חומץ ומעמו יין עדיין שם יין עליו ולא נשתנה ברכתו אבל אם מעמו חומץ אף על פי שריחו יין מברכין עליו שהכל^ט:

(ה) יין מבושל מברכים עליו בורא פרי הגפן^י וכן יין שמערכים בו דבש ופלפלין אף על פי שנשתנה טעם היין על ידי הדבש ופלפלין לא נשתנה לגרעונתו וברכתו בורא פרי הגפן^{יא}:

(ו) יין שנערב בו אחד משאר משקין אם נתערב כל כך עד שנפסד טעם היין אין לברך בורא פרי הגפן אלא שהכל כיון שנשתנה לגרעונתו ואם נתערב בו דבר שאינו מפסיד טעם היין הולכין אחר הרוב^{יב} ויין שמוזגו במים אפילו המים הם הרוב מברכים עליו בורא פרי הגפן אם הוא יין חוק שראוי לשתותו על ידי מציגה גדולה כו' ודרך בני אדם לשתותו במקום יין על ידי מציגה כו' שאם לא כן במלה דעתו אצל כל אדם. ואם היין הוא אחד מששה במים שיש במים ששה פעמים כמותו אין מברכין עליו בורא פרי הגפן בכל ענין^{יג}:

(ז) אין מברכין על המים שהכל נהיה בדברו לפנייהם ובורא נפשות רבות לאחריהם אלא כששותה לצמא אבל אם שותה להבליע לוגמתו שהנקתו אינו מברך לא בתחלה ולא בסוף לפי שאין הנאה לאדם בשתיית המים אלא בשעה שהוא צמא^{יד} אבל שאר משקים שיש הנאה לגוף בשתייתן ובטעמן צריך לברך עליהן בתחלה ובסוף אף על פי שאינו תאב להם ואינו שותה ברצון אלא מחמת אונס לוגמתו שהנקתו^{טו}:

(ח) וכן כל האוכלין ומשקין שאדם אוכל ושותה לרפואה אם מעמן טוב והחך נהנה מהם מברך עליהם תחלה וסוף אף על פי שאינו תאב להם כלל ואינו אוכלם אלא מחמת אונס חליו אבל אם הם רעים שאין לו הנאה מהם אף על פי שמתרפא בהם אינו מברך לא בתחלה ולא בסוף (ואם אינם טובים ולא רעים לגמרי יש מי שרצה לומר שלעולם מברך עליהם שהכל)^{טז}:

(ט) וכן תולה האוכל ביום הכפורים או מי שאוכל דבר איסור מפני הסכנה כיון שנהנה צריך לברך תחלה וסוף אף על פי שאינו נהנה ברצון כלל אלא מחמת אונס חליו^{יז}:

(י) דבש שבישלו עם מיני בשמים כתושים כדי לבשמו כמנהג הולכי דרכים הדבש עיקר והבשמים מפלים ומברך שהכל שהרי הבשמים באים לתקן הדבש ולהטעימו. אבל מיני מרקחת מפירות או עשבים או מיני בשמים מרוקחים בדבש אפילו הם כתושים ביותר

ט וז"ל בשוע"ר שם ס"ח וש"נ.
 י ראה גם לקמן הלכה כ"א.
 יא וז"ל בשוע"ר שם ס"ח וש"נ.
 יב וז"ל בשוע"ר שם ס"ח וש"נ.
 יג וז"ל בשוע"ר שם ס"ח וש"נ.

ג וז"ל בשוע"ר שם ס"ח וש"נ.
 ד וז"ל בשוע"ר שם ס"ח וש"נ.
 ה וז"ל בשוע"ר שם ס"ח וש"נ.
 ו וז"ל בשוע"ר שם ס"ח וש"נ.
 ז וז"ל בשוע"ר שם ס"ח וש"נ.
 ח וז"ל בשוע"ר שם ס"ח וש"נ.

תשט סדר ברכת הנהנין ז

ומעורבים ברבש הם חשובים עיקר ומברכים עליהם ברכתם (כמו שנתבאר בפ"ו ט"ו) אפילו הוא הרבה ממנו¹⁰.

במה דברים אמורים במרקת (שהיא עשויה לקיום לאכול ממנה מעט מעט לפרקים ולא לאכלם הרבה למוון ולהכשיל לפיכך אין הרבש נחשב עיקר אף על פי שהוא הרוב) אבל תבשיל (שהוא עשוי לאכילה) הנעשה מהערוכת רבש ומינים אחרים שאינם מה' מיני דגן כגון פירות וקטניות הולכים אחר הרוב ואם הרוב הוא רבש הוא עיקר ופטר את הפירות אפילו אינם כתושים ומעורבים עמו אלא עומדים בעינם בתוכו כיון שנתבשלו יחד ונעשו תבשיל אחד והוא הדין לשאר משקין חוץ ממים¹¹ אלא אם כן הא' הוא עיקר והשני אינו אלא לתקן ולהכשיר אכילת הבירוי¹²:

(יא) כל הפירות שסחטן להוציא מימיהם אין מימיהם חשובים כמותם לברך עליהם בורא פרי העין אלא מברכים עליהם שהכל נהיה ברברו (ולכן מברכים על המשקה ויושניק או מאלניק שהכל נהיה ברברו) חוץ מיתים וענבים¹³ שהמשקה היוצא מהם כמותם וראוי לברך עליהם בורא פרי העין¹⁴.

אלא שהיין מפני חשיבותו גורם ברכה לעצמו ברכה מבוררת ופרטית יותר והוא בורא פרי הגפן והשמן אינו מברך עליו כלל כששותהו לברו מפני שהוא מוזק לו ואם אוכלו עם פת או מערכו בשאר משקין (כמו שרגילין ליתנו לשכר) הפת או המשקין עיקר ומברך על הפת או על המשקה ופטר את השמן אלא אם כן הוישש בנרונן ושותהו לרפואה מעורב בשאר משקין שאף על פי שהשמן מועט הוא עיקר שמכוין בו לשתותו לרפואה ולכן מברך עליו בורא פרי העין ופטר את המשקה שהוא טפל אליו¹⁵:

(יב) כל הפירות אפילו ויתים וענבים ששראן או בישילן במים אף על פי שנכנס מעם הפרי במים אינו מברך על אותם המים אלא שהכל נהיה ברברו אפילו תתיבשו ודרך לאכלם על ידי בישול מכל מקום אין עיקר נמיעתם על דעת כן¹⁶.

במה דברים אמורים בפירות שדרכם להאכל חוין אבל מיני ירקות שדרך אכילתם על ידי בישול מי בישולם כמותם שעל דעת כן נומעים אותם לאכול גם מימיהם עמהם או עם פת ולא יצאו מתורת אוכל לגמרי לפיכך מברכים עליהם ברכת הירקות אף אם בא לשתותם בפני עצמם¹⁷.

ויש אומרים שכל הפירות מי בישולם או שרייתם כמותם ומברך עליהם בורא פרי העין אם בא לשתותם בפני עצמם כיון שעיקר בישול המים בשביל הפירות ויש להמשקה מעם הפרי¹⁸.

והלכך לכתחלה יברך על המרק שהכל ויוצא לדברי הכל אבל אם אכל מתחלה הפרי ובירך עליו בורא פרי העין ואחר כך בא לשתות המרק לא יברך על המרק שהכל כי שמו נפטר כבר בברכת בורא פרי העין על כן טוב שישתה דבר אחר תחלה לברך עליו שהכל¹⁹:

כ וז"ה בשוע"ר שם תש"נ.
כא וז"ה בשוע"ר סי' רב סי"א וש"נ.
כב וז"ה בשוע"ר שם וש"נ.
כג וז"ה בשוע"ר שם וש"נ.
כד וז"ה בשוע"ר שם וש"נ.

יד הלכה ד.
טו וז"ה בשוע"ר שם סמ"ז וש"נ.
טז שיתבאר לקמן ה"ה יב ואל"ך.
יז וז"ה בשוע"ר שם סי' וש"נ.
יח ראה גם לעיל פ"ז ה"ט.
יט וז"ה בשוע"ר סי' רב ס"י וש"נ.

(יג) וכל זה לצאת ידי ספק ברכה ראשונה אבל בספק ברכה אחרונה כגון מי שרית או בישול צימוקים או תאנים או שאר פירות משבעת המינים שברכתם האחרונה היא מעין ג' וכששורה המרק לבדו יש להסתפק אם יברך מעין ג' או בורא נפשות רבות לא ישתה כשעור אלא תוך הסעודה או יאכל פרי מ' המינים (כשעור) וגם ישתה מים (כשעור) כדי שצמריך לברך מעין ג' וגם בורא נפשות רבות¹⁰:

(יד) וכל זה כששראן או בישלן על דעת לאכלן עם מימיהם שאו תורת מרק עליהם אבל אם שראן או בישלן לשתות מימיהם לברם אין שם מרק עליהם אלא שם משקה ולדברי הכל מברך עליו שהכל נהיה בדברו ובורא נפשות רבות¹¹ ולכן מברכין על מים מבושלים עם עלים (שקורין מיי"א) או על מי שרית תותים ותפוחים (שקורין עפ"ל קוואם או יאגוד"ם קוואם) שהכל נהיה בדברו (וכן על שתיית הקאו"י):

(טו) וכן מרק של כל מעשה קדרה מחמשת המינין אין המרק נחשב כתבשיל לברך עליו בורא מיני מזונות אם בא לשתותו בפני עצמו אלא אם כן בשלי כדי לאכול התבשיל אבל אם עיקר הבישול בשביל המרק לבדו כמו שמבשלין שעורים לחולה לשתות המרק מברכים עליו שהכל נהיה בדברו ומטעם זה מברכים על שבר שעורים שהכל נהיה בדברו ולא בורא מיני מזונות¹².

ואפילו אם אוכל ג"כ התבשיל עם המרק (כגון שעושין תבשיל משעורים או שכולת שועל שקורין גר"יין) ונותנים מים הרבה שאין ראוי רק לשורפו¹³ (שקורין זו"ב) אין המרק נפטר בברכת התבשיל שאינו טפל אליו כלל כיון שעיקר הבישול בשביל המרק. ומכל מקום כדי לעשות על צד היותר טוב ראוי לברך תחלה על המרק ולשתות ממנו בפני עצמו מעט ואחר כך יברך על התבשיל בורא מיני מזונות שגם התבשיל אינו נעשה טפל אל המרק אף על פי שעיקר הבישול בשבילו לפי שמין דגן הוא חשוב ואינו נעשה טפל להפסיד ברכתו כל שבא ליתן מעט כקדירה¹⁴:

(טז) אבל תבשיל מין דגן שהגרעונים שלמים ועומדים בעינם שברכתו בורא פרי האדמה הרי המרק כמרק של שאר פירות שאפילו עיקר הבישול בשביל אכילת הפירות אין מברכים על המרק אלא שהכל נהיה בדברו לסברא הראשונה הואיל ואין דרך אכילתן על ידי בישול ואף המשת מיני דגן אין דרך אכילתם על ידי בישול כשהם שלמים ועומדים בעינם אלא לעשות מהם פת או תבשיל לאחר שנכתשו או נטחנו שמפני זה אין מברכים עליהם בורא מיני מזונות מפני חשיבותם אלא לאחר שנכתשו או נטחנו שהוא דרך אכילתם? (כמו שנחבאר בפ"א¹⁵).

אבל מיני קטניות שדרך אכילתם על ידי בישול גם בעודם שלמים ועומדים בעינם מברכין על המרק בורא פרי האדמה לדברי הכל¹⁶.

והוא שאין עיקר הבישול בשביל המרק לבדו אבל אם עיקר הבישול בשביל המרק בין במיני קטניות בין במיני דגן מברכין עליו שהכל אף אם אוכל גם כן התבשיל עמו ואינו

טז וכל"ה בשוע"ר שם וש"נ.
ל וכל"ה בשוע"ר שם וש"נ.
לא הלכה ת.
לב וכל"ה בשוע"ר שם וש"נ.

כה וכל"ה בשוע"ר סי' רב ס"ב וש"נ.
כו וכל"ה בשוע"ר שם ס"ב וש"נ. ושם כ' הדיוט מלכר מי צנוקים שתורת יין עליהם.
כז וכל"ה בשוע"ר שם וש"נ.
כח לגמנו, לבלועו (את המרק).

מפל אלו כלל ואינו נפטר בברכתו. אלא לעשות על צד היותר טוב ראוי לברך תחלה על המרק ולשתות ממנו מעט בפני עצמו ואחר כך יברך על התבשיל אם הוא מין דגן אבל אם הוא ממיני קמניות לא יברך על התבשיל כלל לפי שהוא מפל אל המרק ונפטר בברכתו כיון שעיקר הבישול בשבילו וכן בפירות שעיקר בישולם לצורך המרק¹⁷²:

(ז) אבל מיני ירקות אף אם נתבשלו לצורך המרק מברך עליו ברכת הירקות כיון שכל העולם מבשלים אותם לאכילה ואו המרק במל לגבי התבשיל לא נשתנית ברכת המרק בשביל זה שבישולם לצורך מימיהם כי במלה דעתו אצל כל אדם מה שאין בן ה' מיני דגן ומיני קמניות שבישולם לצורך מימיהם לא שייך ליומר בהם כל כך במלה דעתו כי הרבה עושין מהם כעין דייסא בלא רוטב והרבה עושין מהם פת והרבה אוכלין קמניות חיון וכן פירות שדרכם להאכל חיון וגם היבשים שאין דרכם להאכל חיון הרבה ברזין אותן לצורך מימיהם כמו שרגילין באגסים יבשים ובצמוקי ענבים לפיכך מברך עליהם שהכל נהיה בדברו לדברי הכל כמו שנתבאר¹⁷³:

(ח) מי שריית פירות שנכבשו בהם להתקיים (כגון קרו"ט ואוגרין"ם) אין מברכים עליהם אלא שהכל לפי סברא הראשונה אף על פי שנכנס מעם הפרי במים הואיל ולא נכבשו בהם כדי שיתנו בהם מעם ולא היתה הכוונה כלל על המים שיהיו מוכשרים ומוטעמים יותר במעם הפרי שיכנס בהם כמו שהכוונה הוא כבישול וירקות גם על המים שיהיו מוטעמים במעם הירק שלכך נחשבים כמותם אבל לפי סברא האחרונה כיון שעיקר שרייתם הוא כשביל הפירות מברכין עליהם כברכת הפרי ששורה בו¹⁷⁴:

(ט) וכל זה במרק שנתבשל בו המאכל או שנשרה בו עד שנתן בו מעם אבל אם לא נשרה בו אלא שעירבן לאבלם יחד ובא לשתותו בפני עצמו צריך לברך עליו בפני עצמו¹⁷⁵ ואם בא לאכלו ביחד אין צריך לברך עליו כלום אפילו הוא יין מפני שהוא מפל למאכל ונפטר בברכתו ואם עיקר כוונתו על המרק והמאכל הוא לתת בו מעם המרק עיקר ואם כוונתו על שניהם אין הולכים בו אחר הרוב אלא מברך על שניהם, תחלה על המאכל ויאכל ממנו מעט ואחר כך שהכל נהיה בדברו על המרק ואפילו אם המאכל הוא מין דגן אינו נחשב עיקר לפטור המרק בברכתו לפי שאף מין דגן עצמו שנעשה רך וראוי לשתיה כמרק אין מברכין עליו בורא מינו מזונות¹⁷⁶ (כמו שנתבאר בפ"א¹⁷⁷).

מה שאין בן כמרק שנתבשל בו המאכל או נשרה בו ונתן בו מעם שהרי הוא במל לגבי המאכל וכאכול הוא חשוב הואיל ועיקרו בשביל המאכל כמו שנתבאר לסברא האחרונה או מפני שדרך המאכל לאכול המרק עמו או עם הפת כמו שנתבאר לסברא הראשונה¹⁷⁸:

(כ) ואפילו במרק שנתבשל בו לא נחלקו אלא כשנתבשל בו הפרי לבד בלא בשר אבל אם נתן בשר בקרירה אין לברך על המרק אלא שהכל נהיה בדברו אם בא לשתותו בפני עצמו אפילו במרק של ירקות כי מעם הבשר שבמרק חשוב עיקר יותר ממעם הירקות או הפרי אבל מרק של תבשיל ממין דגן שמברכין עליו בורא מיני מזונות הרי מעם הרגן

לברך עליו ברכת המיוחדת לו לדברי הכל.
 לו זכ"ה בשע"ר סי' רב סי"ג ושי"ג
 לח הלכה ז'
 לט זכ"ה בשע"ר שם ושי"ג.

לג זכ"ה בשע"ר שם ושי"ג.
 לד זכ"ה בשע"ר שם ושי"ג.
 לה זכ"ה בשע"ר שם ושי"ג.
 לו זכ"ה בלה ברה"ז פ"י ה"ט. ובשע"ר סי' רב סי"ג.

שבמרק חשוב עוקר יותר ממעם הבשר שמין דגן חשוב מכל המינים (כמו שנתבאר לעיל⁹¹):

(בא) וירקות שנתבשלו בחומץ או במשקה שקורין בארש"ט או במשקה אחר חוץ ממים אין מברכין על המרק ברכת הירקות לפי סברא ראשונה שאין מי ירקות חשובים כמותם אלא מפני שנמשלים בהם עד שיתנו מעם בהם ויאכלום גם כן ומאחר שיש להחומץ או שאר משקה עוד מעם של עצמו הרי מעם זה עוקר ולא אמרו שמרק הירקות כמותם אלא במים שאין להם מעם הנאה של עצמן אלא למו שהוא צמא⁹² אבל לסברא האחרונה אם עיקר הבישול בשביל הירקות הרי המרק כמל אצלם ונחשב כמותם כשנתנו בו מעם אף על פי שיש להם עוד מעם שלהם⁹³:

(בב) תמרים שמיעכם ביד והוציא גרעיניהם ועשה מהם עיסה וכן כל כיוצא בהם משאר פירות אף על פי שאין דרכם בכך לא נשתנית ברכתם ומכרך עליהם בורא פרי העץ הואיל ולא נשתנה תאדם לגמרי ואינו רומץ לחיטים שנמתנו ברחיים שאף שלא נמתנו דק דק בקמה גמור אלא יש בהן מעם חטים וראוין לאכילה קצת חיין אף על פי כן אין מברכין עליהן בורא פרי האדמה אלא שהכל נהיה כדברו (וכן כיוצא בהן בשל קמניות אפילו מבושלים) (שקורין גרויפיץ של מלך) לפי שנשתנה תאר החיטים לגמרי במחיתתם אף על פי שלא נמתנו דק דק בקמה גמור מה שאין כן בתמרים וכיוצא בהם שנתמעכו עדיין תאר פרי עליהם⁹⁴.

אבל אגה שכתשו ביותר עד שאינו ניכר במהותו ותוארו וכן שומשמן שמתנן היטב מכרך עליהם שהכל נהיה בדברו הואיל ואין דרכם בכך אבל דבר שדרכו בכך כגון זנגביל וכשמים שחוקים ומעורבים עם צוקער או מרוקחים בדבש לא נשתנית ברכתם וכן ורדים וכיוצא בהם מפירות שדרך אכילתן הוא לחתכם דק דק ולמנגם מכרך עליהם ברכתם אפילו כתושם ביותר עד שאין ניכר תאדם כלל לפי שגם זה הוא דרך אכילתן⁹⁵:

(בג) וכן פירות מבושלים או ממוגנים שנמוחו על ידי הבישול כגון גרנדגניות ממוגנים שקורין (פאוורדל"א) ונשתנה מהותם ותאדם הואיל ואין זו דרך אכילתם מכרך עליהם שהכל נהיה בדברו אבל אם לא נמוחו לגמרי בבישולם רק שנתרסקו ונתמעכו ועדיין ממשן קיים וניכר מהותם ותאדם לא נשתנית ברכתם אף על פי שאין זו דרך אכילתם⁹⁶:

(בד) ויש אומרים שאפילו פירות שנימוחו לגמרי בבישול או שנכתשו ביותר עד שאין מהותם ותואדם ניכר כלל לא נשתנית ברכתם בין חיין בין מבושלים אם לא נשתנו לגרעיות ואף על פי שאין דרך אכילתם בכך⁹⁷.

ואין דומין לחטים שלא נמתנו דק דק בקמה גמור אלא יש בהם מעם חטים וממשם ואף על פי כן מברכים עליהם שהכל נהיה בדברו לפי שהחטים יש להם עילוי אחר לעשות מהן פת לפיכך מאחר שנשתנו מברייתם על ידי מחינה ולא הגיעו בשינוי זה למעלתם האחרונה שהיא מעלת הפת הרי שינויים זה מוציאן ומורידן מתורת פרי שהיתה עליהם

מד וז"ה בשוע"ר שם ס"ז וש"ג.

מה וז"ה בשוע"ר שם וש"ג.

מו וז"ה בשוע"ר שם וש"ג.

מז וז"ה בשוע"ר שם וש"ג.

מ פ"ז הלכה ב.

מא וז"ה בשוע"ר שם ס"ד וש"ג.

מב בדלעיל הלכה ז.

מג וז"ה בשוע"ר שם ס"ז וש"ג.

קודם שנשתנו אבל פירות שאין עושין מהם פת אין שניינים זה שעל ידי כתישה או מיהוי הבישול מוציאים מתורת פרי אלא אם כן נשתנו לגרענותא בטעמם על ידי בישול¹⁰⁰ כמו שנתבאר (בפ"ג¹⁰¹).

אבל מיני קטניות הואיל ודרך לעשות מהן פת לפעמים הרי שנויים מבריתם בטחינתם מוציאים מתורת פרי ואפילו על ידי קצת טחינה או כתישה במכתשת כנהוג ברוחג וכיוצא בו ממיני קטניות שעושין מהם דייסא (שקורין קאש"ע מגרופ"ן) (אבל לסברא הראשונה אפשר שבכתישה או טחינה מועטת לא נשתנית ברכתם ויש לברך על דייסא זו בורא פרי האדמה מאחר שזו היא דרך אכילתה)¹⁰².

ולענין הלכה ספק ברכות להקל ברעבר אבל לכתחלה מברך שהכל לצאת לדברי הכל¹⁰³:

פרק ח

ברכה אחרונה בין של אוכלין בין של משקין צריכים שיעור שאין מברכין אותה אלא אם כן אבל כשיעור הראוי להיות נקרא אכילה ולא מעימה או שתה כשיעור הראוי להיות שתייה¹⁰⁴.

ואין אכילה פחותה מכזית ואין שתייה פחותה מרביעית הלוג שהוא ביצה ומחצה בקליפתה ואפילו שותה משקה חריף וחוק שדרך כל אדם לשתות ממנו מעט כמו י"ש אין הנאת שתייתו חשובה אם אין בה שיעור שתיית כל המשקים שהוא רביעית¹⁰⁵.

ויש מסתפקים בברכה אחרונה של יין אם מברכים אותה על כזית וטוב ליהרר שלא לשתות אלא פחות מכזית או רביעית אבל ברעבר שכבר שתה כזית ואין לו כרי רביעית אין צריך לברך אחריו¹⁰⁶:

(ב) אבל כחצי זית ושהה מעט וחזר ואכל כחצי זית אם יש מתחילת אכילה ראשונה עד סוף אכילה אחרונה יותר מכדי אכילת פרס (שהוא כחצי ככר של ששה ביצים) אינן מצטרפין זה עם זה ואפילו לא הפסיק כלל באכילתו אלא שהה כל כך מתחילת אכילת הכזית עד סופו¹⁰⁷.

וכל שלא שהה יותר מכדי אכילת פרס מצטרפות שני אכילות להחשב כאחת אפילו אם הוא בענין שהשניה נחשבת כסעודה אחרת לענין ברכה ראשונה כגון ששינה מקומו בינתים¹⁰⁸.

וחצי ככר זה משערים בפת חטים שנאכלת מהר ומיסב ואוכלו בלפת ואינו פונה אנה ואנה ואוכלו מהר¹⁰⁹:

(ג) לפיכך קמח של א' מחמשת מיני דגן שעירב עם קמח של מיני קטניות ועשה ממנו פת אף על פי שמברך עליו המוציא שהדגן עיקר אפילו אם הוא מועט כמו שנתבאר (בפ"ג¹¹⁰) מכל מקום אינו מברך לאחריו ברכת המזון אלא אם כן יש בקמח הדגן כזית

מח וזכה בשוע"ר שם וש"נ.

מט הלכה י.

נ וזכה בשוע"ר שם וש"נ.

נא וזכה בשוע"ר שם וש"נ.

פרק ח

א וזכה בלוח ברה"ג פ"ב ה"א וש"נ.

ב וזכה בלוח ברה"ג שם וש"נ.

ג וזכה בלוח ברה"ג שם וש"נ.

ד וזכה בלוח ברה"ג פ"ב ה"ב וש"נ.

ה וזכה בלוח ברה"ג שם וש"נ.

ו וזכה בלוח ברה"ג שם וש"נ.

ז הלכה י.